

Lenin-museo

Vuosina 1905 ja 1906 Tampereen työväentalossa järjestettiin Venäjän sosialidemokraattisen työväenpuolueen kaksi konferenssia. Työväentalon kolmannen kerroksen sali joutui näin historian näyttämöksi, kun ensimmäisen konferenssin puheenjohtajana toiminut Vladimir Iljitš Uljanov (Lenin) ja tuolloin vielä puolueen rivijäsen Josif Stalin kohtasivat ensimmäisen kerran. Suomalaisille Lenin ilmoitti tukevansa heidän tsaarinvallan vastaista taisteluaan ja itsenäistymispyrkimyksiään. Lenin-museo aloitti toimintansa tässä historiallisessa salissa sodan jälkeen 20.1.1946. Sen perusti Suomi-Neuvostoliitto-seura, ja nykyisin sen omistaa Suomi-Venäjä -seura.

Historian myllerrykset kaatoivat Neuvostoliiton lisäksi myös Lenin-museot. Tällä hetkellä Tampereella onkin maailman ainoa yleisölle säännöllisesti auki oleva Lenin-museo. Museon perusnäyttelyt ovat "Leninin elämä" ja "Lenin ja Suomi". Museossa on myös kokoelmia, jotka eivät ole jatkuvasti yleisön nähtävänä. Suurin niistä on kirjailija Rosa Liksomien lahjoittama ja jatkuvasti

karttuva neuvostoarkiesineiden "Sovjet design" - kokoelma. Museossa on myös noin 10 000 nidettä käsittävä erikoiskirjasto.

Yhteystiedot

Osoite: Hämeenpuisto 28, 33200 Tampere
Puh. 03-2768 100
Faksi: 03-2768 121
E-mail: Lenin@sci.fi
Internet: <http://www.lenin.fi>

Avoimna: Ma-pe 9-18, la-su 11-16

Pääsyliput: 4 €/aikuiset, 2 €/lapset, opiskelijat, siviili- tai varusmiespalveluksessa olevat ja eläkeläiset

Opastukset: 20 €/ryhmä museon aukioloaikoina, 50 €/ryhmä aukioloaikojen ulkopuolella sekä lauantaisin ja sunnuntaisin. Opastus on tilattava etukäteen.

Aimo Minkkinen

Lenin-museon johtaja

Lenin-museossa avataan syksyllä 2006 "Maailman nuorison ja ylioppilaiden rauhan ja ystävyyden festivaaleista" kertova näyttely. Ensimmäinen festivaali pidettiin Prahassa kesällä 1947 ja seuraavat festivaalit järjestettiin aina kahden vuoden välein. Helsinki oli festivaalien isäntäkaupunki 28.7.–6.8.1962. Helsingin jälkeen festivaalien järjestämisessä tuli pitkä tauko, sillä seuraavan kerran ne pidettiin Sofiassa vasta vuonna 1968. Kesällä 2005 (5.-15.8.2005) Venezuelan pääkaupungissa Caracasissa vietetään "Maailman nuorison ja ylioppilaiden rauhan ja ystävyyden 16. festivaalia.

Mikäli Sinulla on valokuvia, muistoja tai esineitä näiltä festivaaleilta ja olisit valmis lainaamaan niitä museon näyttelyä varten, niin ota yhteyttä Lenin-museon amanuenssi Mia Heinimaahan.

Osoite: Lenin-museo, Hämeenpuisto 28, 33200 Tampere.
Sähköpostiosoite: lenin.arkisto@sci.fi
Puhelin 040-737 1856

Feminismiä ja eurooppalaisuutta kirjallisuudessa

Maalis-huhtikuun vaihteessa järjestettiin Bathin yliopistossa konferenssi *Contemporary European Women Writers – Gender and Generation*. Venäläinen kirjallisuus oli hyvin edustettuna konferenssissa, sillä Bathin venäjän professori on tunnettu venäläisen naiskirjallisuuden tutkija ja puolestapuhuja Rosalind Marsh. Pitkälti hänen ansiostaan venäläisestä kirjallisuudesta oli

järjestetty oma oheiskonferenssi. Venäläisen naiskirjallisuuden puolella oli Suomi ("kuuluisaksi Arja Rosenholmin koulukunnaksi" niputettuna) hyvin edustettuna, mutta sen sijaan suomalaisesta tai muusta pohjoismaisesta kirjallisuudesta ei Bathissa kuultu yhtään esitelmää.

Kokonaisuudessaan konferenssi oli vähemmän feministinen kuin olisi voinut odottaa. Pääosas-

sa olivat naispuolisten kirjailijoiden tekstit, eivät feministisen tutkimuksen teoreettiset kysymykset. Konferenssin otsikon sukupolviteema taisikin lopulta koskea vähintään yhtä paljon tutkimusta kuin kirjailijoita, sillä esitelmissä toistui sama ilmiö minkä yksi pääpuhujista, feministisen kirjallisuudentutkimuksen uranuurtaja Nancy Miller kertoi havainneensa opiskelijoidensa

keskuudessa. Nuorten tutkijoiden töiden kysymyksenasettelut ovat sellaisia, joihin olisi ollut mahdollonta päätyä ilman feminismiä, mutta he ovat hyvin haluttomia ottamaan työnsä avoimen feministisiä lähtökohtia. Tämä koskee myös käsiteltyjä naiskirjailijoita, joiden tuotannossa kyllä ovat keskeisellä sijalla feministisen tutkimuksen korostamat aktiiviset naissankarit, ruumiillisuuden, seksuaalisuuden ja vapauden teemat sekä oman kielen etsintä, mutta jotka vastustavat nais- tai feministikirjan leimaa (vähätteleväksi koetun naiskirjailijan nimeä on toki moni kirjoittava nainen vastustanut ennenkin).

Merkillepantavaa oli se, kuinka runous lähes loisti poissaololaan konferenssin ohjelmassa. Onko siis runoilija hahmona niin ylimaallinen ja "eteerinen", ettei häntä ole helppo käsitellä sukupuolensa edustajana? Vai ovatko feministiselle ja gender-tutkimukselle tyypillisempiä sellaiset kysymyksenasettelut, joita on helpompi analysoida proosateksteissä – kuten naisten elämän realistinen kuvaaminen tai yleensä erilaiset sukupuolten representaatiot? Vain muutama venäläistä kirjallisuutta käsitellyt esitelmä koski runoilijoita: Alexandra Smith esitteli Ahmatovan ja Tsvetajevan vaikutusta myöhempiin naisrunoilijoihin, Maija Könönen minän ja Pietarin kaupungin myyttisiä ilmenemisiä Jelena Švartsin tuotannossa ja Olga Tabatšnikova Tatjana Volskajan runoutta suurten edeltäjien Ahmatovan, Tsvetajevan ja Brodskyn perinnön jatkajina. Venäläisen kirjallisuuden osalta naisrunoilijoiden jatkuva vertaaminen Ahmatovaan ja Tsvetajevaan herätti myös keskustelua, jossa nousi esiin hienoinen ero venäläisten ja läntisten tutkijoiden kesken jälkimmäisten suhtautuessa siihen kriittisemmin. Miksi tuntuu, ettei venäläisestä naisrunoilijasta ole mahdollista puhua

ilman vertausta jompaankumpaan kahdesta suuresta?

Damir Arsenijević, yksi konferenssin harvoista miespuolisista osallistujista, käsitelti kriittisesti bosnia-hertsegovinaalaisten naisten runoudessa ilmenevää "sota-runollista kompleksia" (vrt. ulkopoliittikan tutkimuksen käsite *military industrial complex*), johon kuuluu että naisrunoilijat tavoittelevat vapautta kirjoittamalla "punaisella musteella". Arsenijević peräänkuulutti ex-Jugoslavian naisten teosten monipuolisempaa lukemista myös muusta kuin hajoamissotien näkökulmasta. Muuten mm. Slavenka Drakulićin antinationalistiseksi tarkoitettu kirjallisuus on vaarassa päätyä paradoksaalisesti vahvistamaan kansallisia stereotyyppiä. Drakulićin kertomuksia raiskauksista sodan aikana ovat seuranneet syytökset "Kroatian raiskaamisesta", mikä on ajanut hänet maanpakoon. Esitelmää seuranneessa keskustelussa nousi esiin, että entisen Jugoslavian alueella "*a good feminist is a feminist in exile*".

Maanpako oli tullut myös konferenssin venäläisen kirjailijavieraan osaksi. Natalia Malahovskaja on yksi kuuluisan vuonna 1979 ilmestyneen *Naiset ja Venäjä* -almanakan toimittajista ja Neuvostoliitossa myös feminismistä joutui KGB:n hampaisiin. Lopulta Malahovskaja ja muut aktivistit karkotettiin Neuvostoliitosta, yhä tänäänkin hän elää Itävallassa maalaten, kirjoittaen sekä tutkien venäläistä naiskirjallisuutta. Ilmestymässä olevassa väitöskirjassaan hän käsittelee venäläisen kansanperinteen naispuolisia jumaluuksia arkkityypeinä klassisessa sekä nykykirjallisuudessa. Erityinen osa Malahovskajan sekä tieteilisessä kuin kaunokirjallisessa tuotannossa on Baba-Jagalla, jonka hän näkee positiivisena, matriarkaalisena hahmona.

Hamutal Bar-Yosef käsittelee

israelinvenäläisten emigranttirunoilijoiden töistä välittyvää identiteettiä. Erona aiemmille israelilaissukupolville, joille länsimainen kulttuuri näyttäytyi "houkuttelevana hirviönä", pitävät venäläiset muuttajat itseään kosmopoliitteina ja identifioituvat ennen muuta eurooppalaiseen kulttuuriperintöön. Israel näyttäytyy heille kehittymättömänä Orienttina, aavikkona, jossa ei ole kulttuuria.

Ruotsalainen Karin Sarsenov käsittelee esitelmässään venäläisten naiskirjailijoiden erilaisia prostituutio-kuvauksia. Miesten teksteissä prostituutio symboloi usein jotain muuta – ja se muu liittyy yleensä Venäjän kohtaloon. Sarsenovin mukaan naiskirjailijat ovat lähteneet haastamaan tätä perinnettä arkistamalla ja demystifioimalla prostituutiota (Nina Šurupova), käsittelemällä siitä kirjoittamisen kautta naisten luovuutta (Ljudmila Ulitskaja) tai purkamalla sen avulla seksuaaliseen nautintoon liittyviä myyttejä (Nina Sadur).

Konferenssin järjestäjät olivat järjestäneet sessiot aiheiden, ei kansallisuuksien mukaan – ilmeisesti tarkoituksena kannustaa kulttuurirajat ylittävään keskusteluun. Hieman kuitenkin jäi tunne, että Venäjä ei ainakaan tällä saralla ole aivan saumattomasti osa Eurooppaa. Venäjällä käsitys sukupuolista on edelleen vahvan essentialistinen, ei konstruktio tai rooli, joita jokainen yksilö voi purkaa ja rakentaa. Venäjää käsitelleen *key note* -esitelmän pitäjän, toimittajan ja kirjallisuustoimijan Nadežda Ažghinan esiin nostama esimerkki eräänkin venäläisen (mies)kirjallisuuden tutkijan toteamuksesta, etteivät naiset voi kirjoittaa hyvin koska heidän sielunsa on liian sidottu heidän ruumiiseensa, sai yleisön räjähtämään nauruun. "Venäjällä muuten kukaan ei nauranut," Ažghina totesi sarkastisesti. Venäjällä tehdään paljon myös fe-

minististä tutkimusta, mutta se ei ole tullut osaksi valtavirtaa vaan jäänyt omiin keskuksiinsa. Ja läntinen yleisö Venäjän-tutkimuksen ulkopuolella ei tunne Venäjän kulttuurisia erityispiirteitä.

Ažgihinan esitelmä oli erinomainen tiivistelmä kirjallisuuden ja kirjailijuuden kehityskuluista Venäjällä 1980-luvulta alkaen. Hänen mukaansa odotukset kirjallisuuspiireissä olivat perestroikan aikaan korkealla: venäläisen nykykirjallisuuden odotettiin nousevan maailmanmaineeseen ja markkinatalouden

tuovan kirjailijoille vaurautta; teoksille haettiin paralleleja 1800-luvun klassikoista. Mutta lopulta vain uuden sukupolven naiskirjailijat onnistuivat todella luomaan jotain uutta – ne samat jolle ei ollut löytynyt tilaa dissidentiliikkeessä ja joiden teosten aihepiirit ja käsittelevät olivat myrskyisissä kirjallisuuskeskusteluissa leimattu ”naisten patologiaksi”. Ažgihina huomautti, että yhä tänäänkään venäläinen ihmisoikeusliike ei puhu erikseen naisten oikeuksista.

Ulla Hakanen

Kirjallisuutta ja politiikkaa keväisessä Cambridgessa

Huhtikuun alussa järjestettiin Cambridgen Fitzwilliam Collegessa jokavuotinen BASEES eli *British Association for Slavonic and East European Studies* -konferenssi. Kesällä edessä olevasta Berliinin ICCEES-megatapahtumasta huolimatta Cambridgeenkin oli riittänyt tulijoita noin 200, suurin osa tosin Britanniaasta. Suomen edustus oli tänä vuonna vahvasti Helsingin slavistien varassa.

BASEES:ssa ei juurikaan ole kaikille yhteisiä luentoja. Tämän vuoden *plenary session* -teemaksi oli valittu 20 vuoden takaisen Gorbatšovin aikakauden perinnön tarkastelu (puhujina Archie Brown, Eduard Sagalaev ja Bridget Kendall) – aihe, josta oli kyllä aika vaikea innostua yhdeksän-kymmenen aikaan lauantai-iltana. Toinen *keynote lecture* käsittelee ajankohtaisempaa kysymystä: Venäjän keskiluokkaa. Aleksei Levinson Moskovan Levada Centrestä totesi arvioiden keskiluokan osuudesta vaihtelevan 8-80 % välillä. Levinson oli kuitenkin vakuuttunut siitä, että Venäjällä on keskiluokka (esim. pienten ja keski suurten yritysten

johtajat, jotkut henkisen työn tekijät), mutta toistaiseksi se ei ole halunnut tai kyennyt muuttamaan poliittiseksi voimaksi. Sillä ei ole esimerkiksi lainkaan edustusta Duumassa. Venäläistä keskiluokkaa kuvaa hyvä itseluottamus, usko tulevaisuuteen ja ylpeys siitä, että kaikki mitä hänellä on, on itse aikaansaanut ja ansaittua (toisin kuin ”uusrikkaille” tai neuvostoajan nomenklatuuralla). Keskiluokan sosiaalinen vastuu ulottuu yleensä vain omaan perheeseen ja kenties oman yrityksen työntekijöihin.

Kirjallisuudentutkimuksen osalta moni tunnettu amerikkalaisprofessori oli perunut osallistumisensa ja isäntämaankin seniorit tyytyivät pääasiassa toimimaan puheenjohtajina. Varsinaisesta sisällöstä vastasivat paljolti väitöskirjantekijät ja nuoret post doc-tutkijat. Silmiinpistävää oli runouden vähäinen edustus. Aiheissa näkyi viime vuosina trendiksi noussut kirjallisuuden-tutkijoiden kiinnostus muunlaisiin aineistoihin kuin perinteisiin kaunokirjallisiin teksteihin. Esimerkiksi Tsvetajeva-tutkija Alexandra Smith käsittelee kohdettaan

tällä kertaa klassisen musiikin kautta. Venäläisen modernismin tuntija Stephen Hutchings taas on siirtynyt tutkimaan sähköistä mediaa ja analysoi esitelmässään venäläistä tv- uutisointia Beslanin koulukaappauksen yhteydessä. Ykköskanavan *Vremjassa* tunteisiin vetoava ja puolensa valinnut diskurssi oli syrjäyttänyt journalismin. Yleisesti ottaen Venäjän viranomaiset ovat sitten Tšernobylin ja Nord-Ostin epäonnistumisten oppineet kontrolloimaan mediarepresentaatioita, eikä sähköisessä mediassa ole käyty keskustelua siitä, kuka on vastuussa kaappauksen päättymisestä verilöylyyn – ainoa Beslanin seurauksena työpaikkansa menettänyt on ollut *Izvestijan* päätoimittaja. Presidentti Putinin tv-puhe Beslanin kaappauksen päätyttyä oli hätkähdyttävä. Korostamalla sitä, kuinka kyseessä on haaste koko maalle, se muistutti hyvin paljon presidentti Bushin puheita syyskuun 11. päivän iskujen jälkeen. Toisaalta pyrkimyksissä yhdistää kansa hyödynnettiin myös neuvostoajan fraaseja. Putinin puheessa Toinen ulkoistettiin: presidentti nosti esiin heikon rajavalvonnan – niin idässä kuin lännessä – ongelmana turvallisuudelle. Kaiken kaikkiaan islam tuntuu ottaneen venäläisessä ajattelussa juutalaisten paikan Toisena.

Anna Brodskyn kiihkeä esitelmä kirjailija Jevgeni Haritonovista käsittelee antisemitismia. Brodskyn mukaan modernistisine esteettisine ihanteineen pysähtyneisyyden ajan Neuvostoliitossa itsensä umpikujaan ajaneelle Haritonoville nationalismi ja antisemitismi näyttäytyivät keinoina saavuttaa yhteys haaveeksi jääneeseen kuvitteelliseen lukijaansa. Brodsky peräänkuulutti kirjallisuuden moraalialia ja ihmetteli, miten vuonna 1993 ilmestyneissä Haritonovin kootuissa teoksissa julkaistuissa aikalaisten muistelmissa eturivin kirjailijat vaikenevat Haritonovin